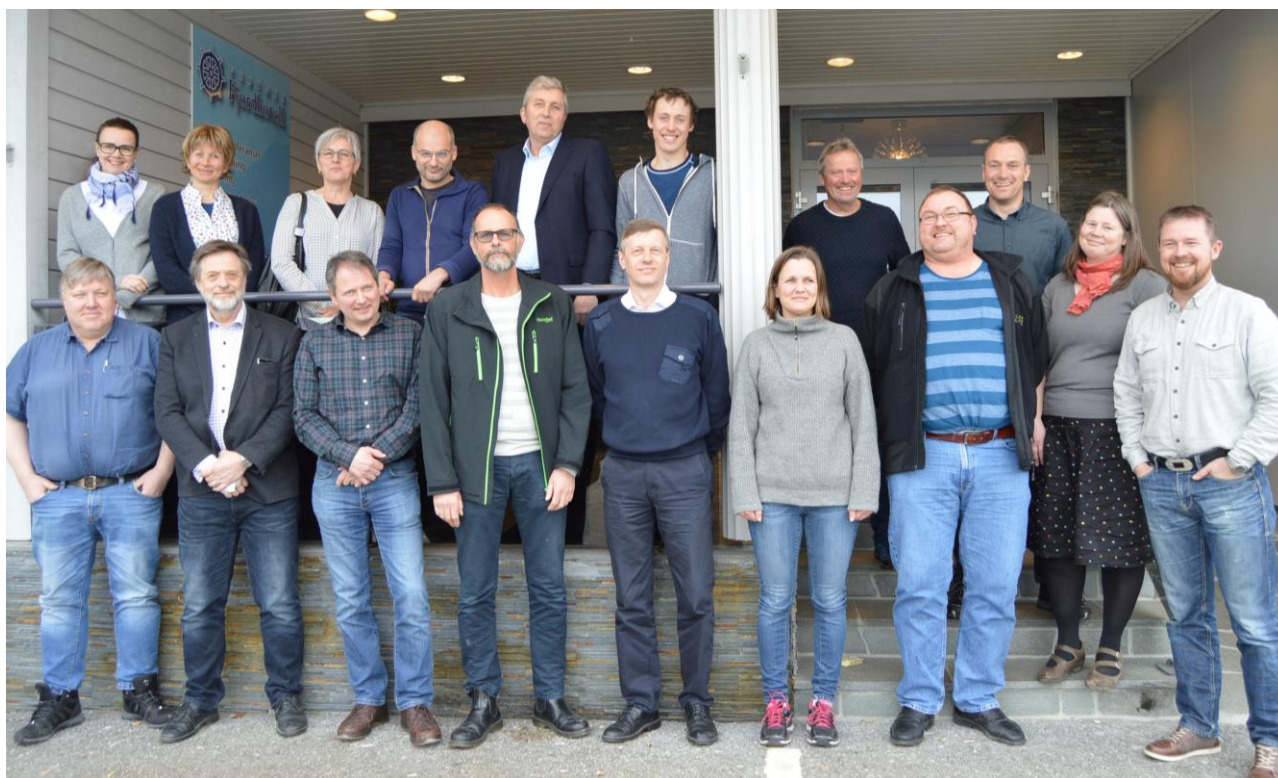

Uttale til jordbruksforhandlingene 2017

Fra møtet om uttale jordbruksforhandlingene 9. mars 2017 på Vestnes Fjordhotell.

Foran fra venstre: **Reidar Lindset**, Vestnes (Norsvin), ass. landbrukdirektør **Ottar Longva**, Molde (Fylkesmannen), **Tormod Sylte**, Fræna (Felleskjøpet), **Audun Skjervøy**, Norddal (grønttalsperson i Bondelaget), **Norvald Dalsbø**, Sogn og Fjordane (TINE), 1. vara **Marte Halvorsen**, Halså, styremedlem **Odd Bjarne Bjørdal**, Ørsta, nestleder **Gunnhild Overvoll**, Stranda og fylkesleder **Oddvar Mikkelsen**, Surnadal.

Bak fra venstre: **Oddveig Gikling-Bjørnå**, Sunndal (Nortura), rådgiver **Rose Bergslid**, Tingvoll, **Grete Misfjord**, Vestnes (Landbruk Nordvest), org.-sjef **Arnar Lyche**, Molde, **Hilmar Kleppe**, Frei (Sau og Geit), styremedlem **Vegard Smenes**, Averøy, styremedlem **Petter Melchior**, Norddal og **Asbjørn Dalen**, Gjemnes (TYR).

(Foto: Arild Erlien).

Møre og Romsdal Bondelag mottok innspill til årets jordbruksforhandlinger fra 28 lokale Bondelag.

I tillegg leverte 4 samarbeidende organisasjoner skriftlig uttale.

Styrets utkast til uttale var utsendt og drøftet på fylkesårsmøtet 4. mars.

Fylkestyret behandlet uttalen til jordbruksforhandlingene 2017 i styremøte **9. mars**.

I forkant av møtet deltok 9 representanter fra regionale samvirke- og landbruksorganisasjoner med innspill til uttalen.

Oppsummering over de mest prioriterte tiltakene

På oppdrag fra fylkesbondelagene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal har AgriAnalyse i 2016 gjennomført en analyse av landbruket på Vestlandet og skrevet rapporten «Vestlandsjordbruket – vinn eller forsvinn». Rapportens innhold er viktig bakgrunnskunnskap for innspillene i dette dokumentet. Blant annet konkluderer AgriAnalyse med at vestlandsjordbruket har vært særlig krevende i årene etter tusenårsskiftet. Store areal med grasmark har gått ut av drift og landsdelen produserer nå langt under potensial. Sammenlignet med resten av landet er det større ned-

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:
PB 2047 Moldegård 6402 Molde

Besøksadresse:
Fannestrandveien 63. Molde

Telefon:
71 20 28 90

Mobil:
41 41 88 71

E-postadresse
More.romsdal@bondelaget.no

Møre og Romsdal Bondelag
Bondelagets Servicekontor AS

Org.nr.: 939678670
Org.nr.: 985063001 MVA

Bankkonto:
Bankkonto:

8101.05.12891

Internet:
www.bondelaget.no/moreogromsdal

Vår dato
17. mars 2017

gang i antall bruk og areal. Statistikken viser at Vestlandet mister andeler av produksjonen på storfe- og sauekjøtt, melk og frukt og bær. De strukturelle virkemidlene som sikrer relativt bedre kår for de mindre brukene, er spesielt viktig for Vestlandet.

Inntektsgapet må tettes i forhold til andre grupper i samfunnet. Inntektsforskjellene mellom ulike produksjoner må også utjevnes. Hvis vi ikke får til en god avtale, bør vi heller ikke inngå avtale. Selv om regjeringen skulle legge mye penger på bordet, bør vi ikke inngå avtale dersom innretningen på budsjettmidlene ikke kommer små og mellomstore bruk til gode. Tydelig satsing på kanaliseringspolitikken og prioritering av distriktsjordbruket må være avgjørende. Landbrukspolitikken må tilpasses lokale forhold og gjøre det lønnsomt å bruke lokalprodusert fôr framfor importerte råvarer, og da trenger vi mer budsjettmidler. Bonden må kunne ha levelig inntekt av ett årsverk arbeid uansett produksjon. Med underskudd på grovfôrbasert kjøtt, og nedgang i fôrproduksjonen, må vi stimulere til økt arealproduktivitet.

Våre prioriterte hovedsatsingsområder er:

- Melk – på små og mellomstore bruk.
- Storfekjøttproduksjon utenfor kornområdene.

Pris

Importvernet må styrkes. Vi tåler ikke enda mer svekkelse i importvernet. Da klarer vi ikke å opprettholde dagens råvarepriser, og norsk landbruk blir sentralisert, eller historie. Handlingsrommet som tollvernet gir må utnyttes så mye som mulig. For enkelte husdyrproduksjoner er markedssituasjonen vanskelig, men det er fortsatt rom for prisøkning på storfekjøtt, forutsatt at smutthullet i tollvernet for ung ku tettes. Prissetting for øvrig må skje i samråd med markedsregulator.

Budsjettoverføringer

Budsjettmidler må økes for utjevne forskjeller mellom størrelse, område og produksjon. Skal vi få jordbruksavtale må staten være villig til å bruke budsjettmidler i vesentlig større grad enn i fjor. Vi er skeptisk til å heve arealtilskuddene på grovfôr og korn. Produktiviteten må stimuleres. Store arealtilskudd gjør det viktigere med mye areal enn store avlinger. Vi foreslår

20 prosent innstramming i avlingskrav for å utløse arealtilskudd. Det vil si flere husdyr per dekar areal i drift eller økt krav til dokumentert salg av fôr. Særdeles skeptisk er vi til å ta ned distriktstilskudd for å heve arealtilskudd (se under distrikt). Underdekning på storfekjøtt må innebære mer budsjettmidler til beite. Velferdsordningene må følge kostnadsutviklingen.

Beiting og kulturlandskapspleie kommer reiselivet til nytte og det burde derfor være mulig å hente budsjettmidler også fra andre departement. Det bør også diskuteres om aktører i andre næringer som har fordeler av landbrukets landskapspleie, bør være med å finansiere landbrukspolitikken. For eksempel passasjeravgift ved cruisebåtanløp.

Selv om lausdriftskravet er utsatt til 2034 er det fortsatt stort behov for å følge opp med en flerårig og forutsigbar investeringspakke for ombygging utenfor jordbruksavtalen. Det må være mulig å struktur-differensiere midlene i husdyrproduksjoner som er avhengig av fôreal. Taket må heves til 40 prosent av kostnad for å muliggjøre utbygging på små og mellomstore bruk, og det bør være trappetrinn med for eksempel 40, 30 og 20 prosent tilskudd. Det bør stilles krav til at arealgrunnlaget er i rimelig nærhet til driftssenteret.

Struktur

Møre og Romsdal Bondelag mener det er viktig å bevare struktur-differensieringen i husdyrtilskuddene. Det å styrke ordningene som stimulerer beiting er viktig med tanke på å bremse strukturutviklingen. De små brukene har de siste årene hatt dårligere inntektsutvikling, denne utviklingen må stoppes. Alle må med videre.

Driftsvansker

Det er stor forskjell på gjennomsnittlig størrelse på jordteiger i ulike landsdeler, og dette har stor innvirkning på driftskostnadene. En enkel form for driftsvansketilskudd vil være å gi et flatt tilskudd per teig - som en del av eller i tillegg til arealtilskuddet. Dette vil bidra til at mindre areal går ut av drift.

Distrikt

Distriktsprofilen i tilskuddsordningene må bevares og forsterkes, spesielt innenfor grovfôr-

Vår dato
17. mars 2017

basert husdyrhold. Distriktstilskudd for melk, egg og kjøtt er viktigst, i tillegg til de ulike frakttilskuddene. Distriktstilskuddet er målrettet ned på gardsnivå og med garantert distriktsvirkning og bør være et av de prioriterte tiltakene. Distriktstilskuddet er knyttet til faktisk levert produkt og kompensere kostnadene etter mengde. Distriktstilskuddet imøtekommer derfor også de litt større brukene i forhold til kostnadene som følger med produksjonsomfanget. Dessuten har det ikke kostnadsdrivende effekt på leiejord slik som arealtilskudd. De er billig å forvalte og lett å kontrollere.

De distriktsvirkemidlene vi har er viktig å beholde for å ta vare på landbruket i distriktsfylkene. Skal vi nå Stortingets målsetting om økt produksjon på norske ressurser trengs likevel en mer offensiv satsing. Nøkkelen ligger i det norske grovføret i distriktene. Budsjettmidlene må spesielt treffe bruk i områder med vanskelig driftsforhold. Det er avgjørende med god lønnsomhet på små og mellomstore bruk som bruker de norske grovførr ressursene der de er.

Grovfôr og beite

Vi ønsker at større del av føret til drøvtyggere skal være grovfôr. For å få dette til er det viktig at økonomien i husdyrproduksjonen er god. Det å dyrke godt grovfôr koster. Vi nevner drenering, beitedrift, fornying av eng og ikke minst arbeidskraft. Skal vi utnytte norsk grovfôr og korn best mulig er det ikke fornuftig å øke ytelsen i melkeproduksjonen ytterligere.

Skal produksjonen på norske ressurser økes må tilskudd til dyr på utmarksbeite økes, men ikke på bekostning av beitetilskudd på innmark.

Flere lokallag har nevnt at økt arealtilskudd fører til økte leiepriser og økt spekulasjoner i arealtilskudd.

For å stimulere til økt avlingsnivå og kvalitet foreslår vi et gjenleggstilskudd.

Fôropptakskravet på 50 % beitegras ved tilde-ling av beitetilskudd må reduseres. Kravet kan virke mot sin hensikt. Det bør innføre graderte satser for ulik lengde på beitesesongen. For eksempel 50 % tilskudd ved 8 uker, 100 % for 12 uker og 120 % for 16 uker. Forslaget gjelder

for vårt område, og kan være annerledes i andre deler av landet.

Korn og kraftfôr

Det må være rom for en moderat økning av kornpris som dekkes ved budsjettmidler til husdyr og til grovfôr dyrking. På nåværende tidspunkt er det vanskelig å ta ut førkornpris-økning oppover i verdikjeden. Kornbonden må få dekt kostnadsøkning. Heving av kornøkonomien bør komme på produsert mengde, ikke minst for å øke total produksjon. Utnytt handlingsrommet innenfor dagens tollvern for å stimulere norsk matkornproduksjon. Fraktstøtteordningene for korn og kraftfôr må styrkes. Vi foreslår å innføre et nytt arealtilskudd – til olje- og proteinvekster. Dette må være så stort at det er lønnsomt på linje med korn.

Næringsutvikling og kapitaltilgang

Den totale potten for investeringsmidler må økes. Det må målrettes mot:

- Små og mellomstore melkebruk
- Storfekjøttproduksjon
- Investeringer i frukt og bær dyrking.
- Investeringer knyttet til lokalmat og reiseliv basert på gardens ressurser.

Investeringsstilskudd er viktig for å få fornyet bygningsmassen på grunn av stort etterslep. Det er også investeringsbehov for å tilpasse beitekravet i løsdriftsfjøs. Bruksutbygging må i større grad tilpasses driftsgrunnlaget i nærområdet.

Selv om løsdriftskravet ble utsatt må investeringspakke på plass snart. Investeringsfond må innføres, eventuelt med prioritering av miljø- og klimatiltak. Det er viktig at de fylkesvise tildelingene er så stor at maksrammene for tilskudd kan utnyttes. Fylkene må ha reell styringsmulighet over bruken av midlene.

Miljøvirkemiddel

Grøftetilskudd: I dag teller kornareal det dobbelte av annet fulldyrka areal når dreneringsmidlene skal fordeles mellom fylkene, mens det ikke blir tatt hensyn til for eksempel nedbør og jordsmonn. Dette er urimelig forskjellsbehandling. For mange i Møre og Romsdal vil eventuell grøfting være avgjørende for om jorda går ut av drift eller ikke.

Vår dato
17. mars 2017

Det må legges til rette for at også "tilfeldig" vedlikeholdsgrøfting kan utløse tilskudd. Ordningen med antall meter grøft er ikke god. Det må heller være andel av godkjent kostnadsoverslag. Vi ønsker å prioritere friske midler inn til denne ordningen. Fylkesvise tilskuddspotter blir ikke brukt opp fordi dagens tilskuddsats er for liten til å utløse grøfting. Derfor må tilskuddsatsen minst doubles. Grøfting er et av de mest effektive klimatiltak landbruket kan gjennomføre.

Mesteparten av utslippene fra myr, kommer fra tidligere dyrket myr, spesielt ved åpen åker. Derfor foreslår vi et klimatilskudd på 50 % av kostnad til omgraving av allerede dyrket myr.

Vi må også få inn ei ny ordning med tilskudd til nydyrking – 30 % av kostnad. Dette er nødvendig for å produsere nok vinterfôr. For å få tilskudd til dyrking av myr må det stilles krav til omgraving. Det må ikke innføres forbud mot dyrking av myr.

Det er gitt midler til igangsetting av landbrukets klimarådgiving på gardsnivå. Før tiltak settes i gang må beregningsmodellen gjennomgå grundig. For eksempel vil HOLOS modellen slik den brukes i dag premiere intensiv produksjon med mye kraftfôr som mer klimavennlig enn grasbasert produksjon. Resultatet vil bli mindre miljøvennlig produksjon og dårligere ressursutnyttelse. Dette bør ikke bli en del av klimarådgivingen på gardsnivå.

Økologisk landbruk

Den nasjonale produksjonen må dekke etterspørselen. Øking i produksjonen er viktig for å demme opp for import og for ta ut inntektspotensialet. For å øke både legitimiteten og produksjon må tilskudd langt større grad stimulere produktivitet. Vestlandet har forutsetninger for å produsere en stor andel av frukt og grønt, samt kjøtt og melk, men skal vi øke økologisk produksjon, må staten være villig til å bruke midler på dette.

Velferdsordninger

Lokallagene har stort fokus på velferdsordningene. Øremerkede midler til ferie- og fritidsavløsning må videreføres. Taket må heves til kr 100 000. Det er i dag Norske Landbrukstenester

som garanterer for beredskapen ved sykdom hos bonden. Først og fremst gjennom landbruksvikarordningen, men og ved bruk av ordinære avløsere. I begge tilfeller er det nødvendig med et visst volum ferie og fritidsavløsning for å kunne tilby beredskap ved sykdom.

For samdrifter kan vi godta regjeringens forslag om å fjerne dokumentasjonskravet for ferie og fritidsavløsning.

Landbruket må ha velferdsordninger som kan konkurrere med andre næringer. Spesielt viktig for å styrke rekrutteringen. Samdriftsmedlemmer og ektefelle må kunne ta sykdomsavløsning for hverandre. Sykeavløsningen må dekke faktiske kostnader. Dagsatsen må heves til minst kr 2000. Nye brukere bør få halvt avløsertilskudd første driftsår, uten krav til dokumentasjon.

Velferdsordningene må forbedres i forbindelse med svangerskap og fødsel.

Kjøtt og egg

Svin:

Ikke øk målpris. Viktig å forsterke økonomisk kompensasjon ved sanering i forbindelse med MRSA. Distriktstilskudd på gris er viktig for å styrke svinemiljøene i distriktet, og bør styrkes. Økt dyretallsstøtte for de første purkene og for de første slaktegrisene. Det er også viktig at innfrakttilskuddet på slakt blir økt.

Storfe:

Selv om det ikke er målpris på storfekjøtt, må pris til bonde betydelig opp. Det må stimuleres til økt storfekjøttproduksjon, både i melkeproduksjonen og ammekuproduksjonen, med fokus på økt mordyrtall. Distriktstilskuddet storfekjøtt må økes. Det er viktig for økonomien i husdyrproduksjonene at innfrakttilskuddet på slakt blir økt. Dette er særlig viktig for distriktene. Tilskudd til avlsarbeid innen kjøttfe må økes betraktelig, spesielt for å avle fram dyr som utnytter grovfôr og beite godt.

De siste årene har ammekuttallet økt betydelig i Norge. Mye av økningen kommer på store besetninger i områder der dette er mulig. Møre og Romsdal og resten av Vestlandet hadde i

Vår dato
17. mars 2017

årene 2010 til 2015 nesten ikke økning i ammekuttallet mens økningen på landsbasis var over 8000 kyr. Søknader om investeringsmidler til ammeku blir sjelden innvilget til prosjekter med mindre enn 35-40 kyr. I våre områder er det derfor nødvendig med tiltak som gir bedre økonomi i ammekuproduksjonen tilpasset driftsgrunnlaget i distriktene.

For at dette skal ha virkning i de områdene som til nå har sakkett etter i utvikling i ammekuproduksjonen foreslår vi at dette skal gjelde i arealsone 5-7. Vi foreslår en økning i sats på driftstilskudd ammeku med 1500 kr fra dagens 3050 pr ku til 4550 pr ku. Vi foreslår at taket heves fra 122000 kr til 136500 kr og at taket dermed nås ved 30 kyr. Gammel sats bør stå for dyr over nr. 30 slik at eventuelt senere heving av tak får effekt også i disse områdene. Bruk med mer enn 30 kyr vil ikke bli negativt påvirket, men får en økning tilsvarende økningen i tak.

Tyr Møre og Romsdal foreslår at en slik økning heller burde legges på husdyrtilskuddet. Det er også en god løsning for ammekusatsing i grasdistriktene, men vil ikke ha struktureffekt på samme måte som dersom det legges på driftstilskuddet.

Vi foreslår videre at beitetilskuddssatsen økes til 600 kr pr dyr både på inn- og utmark i hele landet.

Økning i distriktstilskudd kjøtt er også ønskelig for å motvirke rekanalisering.

Sau:

Det er ikke tvil om at økonomien i saueholdet trenger et løft på tross av stor vekst i produksjonen de siste årene. Veksten har kommet som resultat av at mye av økonomien nå ligger på leverte lam. Dersom vi skal løfte økonomien uten å stimulere økt produksjon må vi flytte penger fra lammeslakt til utmarksbeite og til vinterfora dyr. Vi foreslår en økning på 100 kr for utmarksbeite og foreslår å øke kravet til beitetid på utmark til 8 uker. Det kan vurderes å innføre en grense på at bare 1,5 lam pr vinterfora sau kan få lammeslaktstilskudd. Dette kan forsvares med at det er en betenkelig utvikling med økende lammetall som kan ha dyrevelferdsmessige konsekvenser. Vi foreslår også å innføre øvre vektgrense på 23 kg etter 1. oktober for å få kvalitetstilskudd.

Videre foreslår vi at dette dels finansieres med trekk i lammeslaktstilskuddet og del med friske midler slik at kvalitetstilskuddet på lam reduseres med 100 kr.

Markedssituasjonen på lam tilsier liten/ingen prisøkning. Forsking og tiltak som kan minske tap av beitedyr i utmarka må styrkes. Forsking på alveld må videreføres.

Det er nødvendig med en streng forvaltning av rovviltbestandene. Tapene har gått betydelig ned og optimismen i sauene øker i prioriterte beiteområder der rovvilt blir tatt ut. I yngleområdene er utviklingen motsatt.

Kje:

Oppføring av kje kan være en stor ressurs. I dag gis det tilskudd på kr 300 til kje over 3,5 kg. Vi ønsker å øke tilskuddet til kr 450 per kje med vektgrense 4,5 kg.

Egg:

Det er svært viktig at distriktstilskuddet på egg ikke blir ytterligere redusert.

Grønnsaker, frukt og potet

Det er stor underdekning av norsk frukt og bær. DK-tilskuddet må minst heves til nivået det hadde før jordbruksforhandlingene i 2014. Det er stort behov for investeringer i frukt- og bærproduksjonen.

Vestlandet har stort potensial i økning i produksjon av frukt og bær, men det vil kreve en økning i distriktstilskudd. Vi foreslår 50 øre per kg.

Det er fortsatt nødvendig med tiltak som kan sikre en bærekraftig produksjon av industri- og hagebær for å kunne dekke behovet for norske bær til konserverindustrien. Distrikts- og kvalitetstilskuddet for industri- og hagebær må økes for å styrke økonomien i produksjonen. Framlegg til økning for alle soner: 4 kr. Bærmottak/innfrysingsanlegg som leverer bær til konserverindustrien må få et eget tilskudd for å kompensere for store kostnader knyttet til innfrysing og bearbeiding. Sortsutviklingsprosjekt for industri- og hagebær må få målretta støtte.

Vår dato
17. mars 2017

Tilskudd til fruktlager er svært viktig for å styrke innovasjon, markedstilpassning og logistikk. Tilskuddet må økes med 2 millioner.

Viktig med norsk produksjon av plantemateriale. Norsk planteproduksjon må settes i stand til å møte en eventuell konkurranse fra importerte planter. Vi må ikke stille oss slik at sorter som gir norsk produksjon konkurransekraft, forsvinn.

Melk

Inntektsforskjellen mellom små og store bruk har økt mye de siste årene. Inntektene i melkeproduksjonen på Vestlandet er lavere enn gjennomsnittet i landet, nedgangen i antall melkeproduksjonsbruk er større enn i resten av landet. Små og mellomstorebruk i distriktene må få en betydelig økning av budsjettmidler. Målprisen kan økes med 3 øre, slik som Tine foreslår.

Det er viktig å se på tiltak som stimulerer avsetningen av geitemelk og geitekjøtt for å styrke produksjonsmiljøet. Det er et stort potensial i produkter av geitemelk. Dette må utnyttes bedre markedsmessig. Vi ønsker å styrke distriktstilskuddet til geitemelk i klyngene med geitemelkprodusenter. Det må bli slutt på å konvertere kumelk til geit.

Driftstilskuddet heves med kroner 15000 både på ku- og geitemelk.

Det må utredes hvordan vi holder kvoteprisene nede for å unngå at verdier går ut av næringa. Konkrete forslag kan være større statlig andel ved kvotesalg. Kun aktive drivere får kjøpe kvote. Forbud mot framleie av kvote. Tidsbegrensning på utleie av kvote. Opparbeidelse av forkjøpsrett ved langvarig kvoteleie.

Skatt/avgifter/avskrivninger/fond

Hardere beskatning på kapitalinntekter innført i 2005 må fjernes fordi dette slår spesielt hardt ut for personlig næringsdrivende og i særdeleshet jordbruk. Det er nødvendig med forutsigbarhet og stabilitet i pensjonsspareordninger. Lave inntekter gir for dårlige fradragsmuligheter for sparing i pensjon.

Salg av tilleggsjord til bruk i aktiv drift skal være fritatt for beskatning. Ikke kun tilgrensende eiendom, men i fornuftig driftavstand.

Det bør etableres en ordning med fondsavsetning til investeringer etter modell av skogbruket. Et slikt fond kan prioriteres til miljø- og klimatiltak.

Annet

- Pelsdyr – viktig å styrke ferie- og fritidsordningen.
- Birøkt næringa trenger å få økt produksjonstilskudd med kr 200 per kube slik at inntektene fra denne produksjonen kan nærme seg resten av landbruksnæringa.
- Vi vil ha økt satsing på skogsvegbygging – også enkle driftsveier.
- Det er behov for midler til økt nyplanting til skog.
- Økte midler til skogdrift i bratt terreng – taubanedrift.
- Viktig at RÅK-ordningen videreføres.
- Ett årsverk i landbruket er 1845 timer. Dette er begrunnet i kort arbeidsveg. Landbruket stiller stadig sterkere krav om oppfølging. Bonden er ansvarlig for dyr og gård, både dag og natt, hverdag og helg. Det bør være ulempe nok til å sette timetallet for et årsverk til 1750 timer, likt andre arbeidstakere.

Fra møtet om uttale jordbruksforhandlingene 9. mars 2017 på Vestnes Fjordhotell